

“O‘ZBEK FOLKLORI VA SHEVALARI TADQIQOTLARI: AMALIYOT, METODOLOGIYA, YANGI CHAMATKOR YONDASHUV”

mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy
konferensiya materiallari

2026-yil 23-may

*(Professor Samixon Ashirboyev tavalludining
80 yilligi munosabati bilan tashkil etilgan)*

“O‘zbek folklori va shevalari tadqiqotlari: *amaliyot, metodologiya, yangicha yondashuv*” mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari
/ Mas’ul muharrir: Sh.Sirojiddinov. – Toshkent, 2026.   bet.

Mas’ul muharrir:
Shuhrat Sirojiddinov
filologiya fanlari doktori, akademik

Tahrir hay’ati:

Normurodova N.Z. filologiya fanlari doktori, professor;
Jabborov N.A. filologiya fanlari doktori, professor;
Ashirboyev S. filologiya fanlari doktori, professor;
Tilavov A.X. filologiya fanlari nomzodi, dotsent;
Xidraliyeva Z.R. filol. fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;
Aliqulova H.Q. filol. fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi;
Turdialiyev A.X. filol. fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;
Alimardanov E.I. filol.fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), kattao‘qituvchi;
Qodirov U.A., katta o‘qituvchi.

Ushbu to‘plamda Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat O‘zbek tili va adabiyoti universitetida 2026-yil 23-mayda o‘tkazilgan **“O‘zbek folklori va shevalari tadqiqotlari: *amaliyot, metodologiya, yangicha yondashuv*”** mavzusidagi xalqaro ilmiy-nazariy konferensiya materiallari hamda filologiya fanlari doktori, professor Samixon Ashirboyevning tabarruk yoshi munosabati bilan yo‘llangan tabriklar o‘rin olgan.

To‘plam materiallaridan filolog mutaxassislar, ilmiy tadqiqotchilar, magistratura va bakalavriat talabalari, shuningdek, keng o‘quvchilar ommasi foydalanishlari mumkin. Maqolalar sifati, mazmuni va haqiqiyliги uchun muallifning o‘zi javobgar hisoblanadi.

22.	Karomat MULLAXO‘JAYEVA, Shoshqin zamondagi vazmin inson	56
23.	Shukurjon NORBOYEVA, Ilm ummonining fidoyi g‘avvosi: samixon ashirboyev 80 yoshda	58
24.	Guli TOIROVA, Dialektologiya va tarixiy grammatika tadqiqotchisi – Samixon Ashirboyev	61
25.	Tohir SHERMURODOV, Fozillik – kamoldan dalolat maqom	63
26.	Yo‘ldosh IBRAGIMOV, Quvondiq QODIROV, Abduraxmon MADAMINOV, Zamira IBRAGIMOVA, Umida IBRAGIMOVA, Nazira YANGIBOYEVA, Samixon Ashirboyev – o‘zbek tilshunosligining yetuk namoyandasi va ilmiy maktab asoschisi	66
27.	Ibrohim DARVESHOV, Til olamining sinchikov tinglovchisi, zabardast va fidoiy tilshunos olim	68
28.	Manzura ABJALOVA, Professor Samixon Ashirboyev – o‘zbek tilining tarixiy qatlamlari va shevashunosligining tirik maktabi	72
29.	Zamira YULDASHEVNA, Nurjayna ORINGALIEVA, Samixon Ashirboyev – zamonaviy sheva ilmi maktabini yaratgan siymo	74
30.	Mardon RAXMATOV, Tarixiy sintaksis bilimdoni, zabardast olim	76
31.	Saodat ADILOVA, Ilm va odamiylikdan saboq (ustoz portretiga chizgilar)	80
32.	Mansurbek MASHARIPOV, Ustozga ehtirom – insoniy fazilat	82
33.	Mahmadiyor ASADOV, Ustozlik martabasi	84
34.	Fayzullo ISKANDAROV, Navoiydan navo topgan navosoz	86
35.	Jumanazar O‘ROZOV, Ilmga bag‘ishlangan umr...	88
36.	Burjon SAYFULLAYEV, Ўstaz tag‘yilymy – o‘mirlik shamshyraq	89
37.	Vazira ALIMBEKOVA, Ilm va odamiylik timsoli	92
38.	Muattar TURDIXO‘JAYEVA, Ustoz -qalblarga yo‘l topgan inson	94

**1-sho‘ba. SHEVALAR VA FOLKLORNING ILMIY MUAMMOLARI
XORIJLIK OLIMLAR NAZDIDA**

1	Hacer Nurgül BEĞİÇ, Anadolu’da halk hekimliğı ve ocak geleneğı; Ankara Kahramankazan üzerinden bir değerdendirme 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/FJQC8976	95
2	Prof. Zemfira ŞAHBAZOVA, Azerbaycan ve özbek dillerinde kullarılan zamirlerin fonetik özellikleri 10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/PEDM7973	101

1-SHO'BA. SHEVALAR VA FOLKLORNING ILMIY MUAMMOLARI XORIJIYLIK
OLIMLAR NAZDIDA

ANADOLU'DA HALK HEKİMLİĞİ VE OCAK GELENEĞİ; ANKARA
KAHRAMANKAZAN ÜZERİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

FOLK MEDICINE AND THE OCAK TRADITION IN ANATOLIA: AN
EVALUATION THROUGH THE CASE OF KAHRAMANKAZAN

Prof. Dr. H. Nurgül BEĞİÇ,

İzmir Demokrasi Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
10.52773/tsuull.conf.2026.23.05/FJQC8976

Annotation. Kahramankazan district of Ankara and its surroundings have hosted various civilizations throughout history and, accordingly, have developed a rich cultural heritage. One of the significant elements of this heritage is the ocak belief, which can be considered a traditional healing practice within the framework of folk medicine. This study examines the role, function, and current state of the ocak belief in Kahramankazan within the context of folk medicine.

The ocak system is generally a tradition transmitted from generation to generation through a ritual known as "handing down". Within this system, individuals believed to be competent in treating certain illnesses hold a socially recognized authority. In the past, limited transportation opportunities and difficulties in accessing modern medical facilities led people to turn to such traditional healing practices. At the same time, these belief-based practices are closely related to the cultural values and worldview of the Anatolian people. However, it is observed that this tradition is on the verge of disappearance, particularly due to the decline of its bearer generations. In earlier periods, the inability of people to quickly access urban centers and hospitals, combined with their strong belief in the healing power of ocak practitioners, contributed to the formation of trust in folk medicine. Today, although the ocak belief has largely lost its former function due to the widespread use of modern medicine and ongoing social transformations, it still continues to exist in some villages of Kahramankazan.

This study aims to document the ocak tradition known in the region. In this context, written and digital sources will be reviewed, and field research will be conducted.

Key words: Tradition, Anatolia, Kahramankazan, folk medicine, healing lineage tradition

GİRİŞ

Tarihsel süreçte Türkler Orta Asya'dan Anadolu topraklarına gelmeleriyle birlikte geleneklerini görenek ve inançlarını da bu topraklara taşımışlardır. Bu zenginlik içerisinde İslamiyet öncesi inanca dayalı pratikler ayrı bir yer tutar. Eski inançlara dayalı bazı uygulamaların toplumda bulunduğu karşılıkların yeni inanç içinde uyum sağlayarak yaşamaya devam ettiği görülür (Beğić 2020: 97). Levy-Bruhl'a göre; batıl olan inançlar, ilmi bir dayanağı olmayan ancak halk tarafından kabul görmüş inanmalardır. Bunlar telkin, taklit ve tavsiye yoluyla nesilden nesile geçerler (Köse, Ayten 2009: 53). Günümüz insanı da ilkel dönemdeki insanlar gibi kontrolsüz ve nedenini bilemedikleri olaylar karşısında gerçek ve metafizik dünyadan objelere gizem ve güç atfederek büyü, sihir ve tılsım gibi batıl inançlara başvurumaktadırlar. Bu tür gizemli ve batıl inançlar bir anlamda halk inanışları arasında kendine zemin bulmaktadır (Uygur 2013: 155). Bu bağlamda İslamiyetin kabulüyle birlikte eski inanca dayalı büyü ve büyücülük pratikleri günah olarak

sayılmıştır. Kur'an ve hadislerde büyü ve büyücülük açık ve kesin bir şekilde yasaklanmıştır (Köse, 2008: 20). İslam dininde getirilen yasaklamalara rağmen halkhekimliği kavramı içindeki bazı pratiklerinin şekil değiştirerek toplumda varlığını sürdürmesine neden olmuştur. İnanç; toplumların oluşturdukları örf, adet, gelenek, görenek ile kültürlerinin oluşmasında etkin rol oynamıştır. İnançlar zamanla değişim dönüşüme uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Orta Asya Türk inancında Kam'lar önemli bir yere sahiptir. Mircea Eliade Şamanizm adlı eserinde, Kamlar'ın bir sihirbaz, hekim ve ruhgüder olduğuna ve bunlardan başka rahip, mistik ve ozan da olabildiğini belirtir (1999: 22). İslamiyetin kabulü ile birlikte Kamların işlevlerinin ayrışmasıyla hekimlik işlevinin İslami karaktere bürünerek ocaklar, emçiler, otaçılar, hocalar, kırık-çıkıkçılar biçiminde varlığını sürdürdüğü bilinmektedir (Güzelderen ve Karadavut, 2023: 169). Tarihsel süreçte Türklerin Orta Asya'dan Anadolu topraklarına geliş sürecinde nazar inancı ve uygulanan pratikler çeşitlilik ve farklılıklar göstermektedir. Tarihsel süreçte farklı inanç seçen topluluklarda bir önceki inanca dayalı pratiklerin yeni inanç içinde eski inanca dayalı uygulamaların sürdürüldüğü görülür. TDK sözlükte Halk inançları bağlamında Ocak; Belli bir hastalığı iyileştirdiğine inanılan kişi veya aile. Halk hekimliği bağlamında: Belirli hastalıkları iyileştirme gücüne sahip olduğuna inanılan kişi olarak tanımlanmaktadır [<https://sozluk.gov.tr>].

Ocaklık görevini üstlenerek çeşitli hastalıkları tedavi edenlere ocak, bu ailenin içinde tedavi işlemini uygulayan kişiye de ocaklı denilmektedir. Hem kadın hem de erkek el aldıysa tedaviyi yapmaktadır. Saha çalışmasında yörede daha çok kadın ocaklılara rastlanmıştır. Bu bağlamda halk hekimliği, geleneksel bilgi ve inanç sistemlerinin somutlaştığı önemli alanlardan biridir. Halk hekimliği uygulamaları, yalnızca fiziksel hastalıkların tedavisine yönelik pratikler değil; aynı zamanda toplumsal hafızayı, inanç dünyasını ve kültürel sürekliliği yansıtan bir yapı olarak değerlendirilmektedir. Bu uygulamalar içerisinde yer alan ocak inancı ise belirli hastalıkların tedavisinde yetkin olduğuna inanılan kişilerin, kuşaktan kuşağa aktarılan bilgi ve ritüeller aracılığıyla şifa dağıttığı bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aktarım süreci halk arasında “el verme” olarak adlandırılmakta ve geleneğin sürekliliğini sağlamaktadır.

Anadolu yüzyıllar boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Buna bağlı olarak gelenek ve görenekleri birbirine geçerek günümüze kadar ulaşmıştır. Türklerin İslamiyet öncesi dönemlerine kadar giden ve Şamanizm'den kalıntılar taşıyan halk hekimliği, günümüzde batıl olarak düşünülse de ocak sistemi olarak Anadolu'nun pek çok yerinde devam etmektedir.

Halk inançları toplumun kabul ettiği ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan; fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır. Toplumlar hayatlarına derinlemesine etkileyen, âdet, inanç ve geleneklerini yeni bir dine veya kültüre girdiklerinde bırakmazlar ve yeni dinin, kültürün özelliklerine eski âdet, inanç ve geleneklerini uydurmaya çalışırlar. Dinimizde batıl inanışlara yer verilme de bu pratikler halen devam ettiği bilinir.

Geçmişte yörede yaşayan İnsanların ulaşım zorluklarından dolayı şehre ve hastaneye çabuk ulaşamaması, ayrıca inançlarına bağlı bulunan yöre insanının bu ocaklardan şifa bulacağına inanmasıyla ve tıbbi tedavi yöntemlerine başvurulduğu halde sonuç alınamayan durumlarda da ocaklardan çare aranmaktadır. Yöredeki ocakların hangi köyde olduğunun ve hangi hastalıklara iyi geldiği bilinir.

İnsanoğlunun doğa ile arasındaki bağı güçlü kılmak, çözümlenemeyen olaylar karşısında bir çare üretmek için fiziksel ve manevi olarak kişilere uygulanan tedavi yöntemlerine Halk Hekimliği denilmektedir. Halk hekimliği, günümüzde imkanların sınırlı olması ya da ümitlerin tükendiği anda başvurulmuş bir yöntemdir. Modern tıbbın; “Bizim yapacağımız bir şey kalmadı.” demesiyle tükenen ümitler, halk hekimliği ile birlikte yeniden canlanır. (Alptekin, 2011: 90-91)

Tıbbın gelişmediği dönemlerde insanlar hastalıklarına çözüm yollarını aramışlar ve pek çok hastalığın üstesinden gelmişler bunu da inanarak uygulamışlardır. Günümüzde, halk hekimliğini hurafe ve kocakarı ilaçları olarak değerlendirenlerin yanı sıra, bu ocaklara inananlar azımsanmayacak kadar çoktur. Bu inanışlar daha önce ocaklara giden ve sonuç aldığına inanlar tarafından çevredekilere telkin etmesi de ocaklara gidilme nedenlerinden birisidir. Ocaklar sadece insanların kendileriyle ilgili sorunları değil aynı zamanda değer verdikleri hayvanları, evleri ve kişiler için önemli olan her şeye cevap verecek şekildedir.

İnsanoğlu güç sembolü olan imlere ilgi duymuş ve bunlardan yola çıkılarak pek çok şeye manevi semboller yüklemişlerdir. Bu semboller asırlardan beri kulaktan kulağa aktararak günümüze kadar ulaşmıştır. Nazar için üzerlik otu, at nalı, evin dışına asılan boynuzlar, eski ayakkabı, kaplumbağa kabuğu gibi inanışların çıkış noktası bilinmese de Anadolu’da halen canlı bir şekilde kullanılmaya devam etmektedir. Anadolu’nun pek çok yerinde nazarın insanı ölüme bile götüreceği inancı yüzünden pek çok imler geliştirmişlerdir. Hastalıkların çoğunun nazar yüzünden geldiğine inanılarak ocaklara gidilmektedir. En yaygın olarak bilinen uygulama ise kurşun dökmektir. İyi geleceği halk tarafından bilinmektedir. İnsanoğlu yüzyıllardan beri çok şeye inanma ihtiyacı duymuştur ve inandığı şeyin mantıklı olup olmadığını önemsememiştir. O, gördüğüne, duyduğuna, yetişme sürecinde çevresinden edindiği halk kültürüne bağlı kalarak, inancından ödün vermeksizin inanmıştır. İnsanoğlu için inanmanın mantığı değil, inanmanın verdiği mutluluğu hep ön planda tutmuştur. (Yardımcı, 1993: 279). Türkler, tarihleri boyunca birbirinden farklı birçok dinin ve inanç sisteminin etkisi altında kalmıştır. Orta Asya’daki en eski Türk topluluklarının inanç sistemleri atalar kültü, tabiat kültleri ve Gök Tanrı kültü olmak üzere üçlü bir din anlayışından oluşmaktadır. Orta Asya’dan gelip Anadolu ve Rumeli’ye yerleşen Türkler, kendi kültürlerini de yeni coğrafyaya taşıdılar. Anadolu coğrafyası birçok uygarlığın, din ve inanç sistemlerinin bulunduğu kültürlerin ortak kaynağı olmuştur (Artun, 2000: 41).

Günümüzde yaşayan âdet ve inanmaların pek çoğu İslamiyet öncesi inanç sistemlerinin kalıntısıdır. Yaşayan inançları sağlıklı değerlendirmek için İslamiyet öncesi inanç sistemlerini, dinleri, inanışları incelemek gerekir. Türkler İslamiyet’i benimsemeden önce, en ilkel din olarak kabul edilen Totemizm’in; ruhu ölümsüz ya da kutsal sayan Animizm’in, dinsel büyüsel pratik ve törenlerden oluşan temelinde gök tanrı, güneş, ay, ata ve ateş kültlerinin olduğu Şamanizm’in, her şeyin serbestçe incelenmesi denenmesi esasına dayalı bir öğretisi olan ve ruhun ölmezliğini kabul eden Budizm’in etkisinde kalmıştır (Turan, 1998: 100- 104). Kültürü oluşturan en önemli öğelerden birisi dindir. Bir inanç sistemi olarak din yoruma kapalı bir alan oluştursa da insanoğluna evrende nedeni çözümlenmeyen olay ve olguları açıklamasında yardımcı olur. İnanç ve toplumsal kurallar günlük hayatla ilgili temel gereksinimlere özel yaptırımlar ve sınırlamalar da getirir. İşte bu nedenle din ve kültür arasındaki ilişkiler konusunda kültür, dinin özünü din de kültürün getirdiklerini kabul etmek zorundadır (Turan, 1994: 83).

Arapça'da sıfat olan batıl, butlan sözcüğünden türemiştir. Butlan; haksızlık, boşolma, hükümsüz olma, anlamındadır. Batıl ise “boş-çürük-doğru ve gerçeğe karşıt anlamına gelmektedir. Genelde insanların batıl inanışlara inanması, ananeler, korku, bilinçsizlik ve eğitimsizlikle açıklanabilir. Tüm kutsal sayılan dinler gibi İslam dini de batıl inanışları yasaklamıştır. Hatta bazı batıl inanışları “Tanrı'ya şirk koşmak” olarak da yorumlanmıştır. Halbuki inanışların temeli farklı yerlerden gelmiştir (Güçlü, 1995: 7).

Halk inançları toplumun kabul ettiği ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan; fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır. Toplumlar hayatlarına derinlemesine etkileyen, âdet, inanç ve geleneklerini yeni bir dine veya kültüre girdiklerinde bırakmazlar ve yeni dinin, kültürün özelliklerine eski âdet, inanç ve geleneklerini uydurmaya çalışırlar. Halk inanışları toplumsal hayatımızda teknik gelişmelerden, evlenmeye, doğuma, ölüme, sosyal hayatımıza kadar her türlü etkinlikte yer almaktadır (Kılıç, 2001: 415).

OCAK UYGULAMALARI

Kahramankazan ve civarında bilinen ocakları köyün yaşlı kadın ve erkekleriydi. Ocaklı kadınlar aynı zamanda köyün ebeleriydi. Hasta olan kişiler hastalıklarına göre o köye gidip şifacı ebeler ya da dedeler tarafından iyileştirilirdi. Bu hastalıkları ele aldığımızda;

-Çocuğu olmayan kadınlar köy ebesine götürülür, oğlan böceği yazdan toplanıp kurutulur ve bir çıkın içine konulup çocuğu olmayan kadının rahmine yerleştirilir. Böylece çocuğu olacağına inanılır.

- Basur, yörede mayasıl hastalığı için, maydanoz toplanıp lapa haline getirilir ve üzerine oturulur.

-Kulağı ağrıyan bebekler için kulağa anne sütü damlatılır. Kulağı ağrıyan yetişkinler için de, beyaz kuru soğan ocakta pişirilir ve cücük kısmı kulak içine yerleştirilir.

-Diş ağrısı için ağrıyan dişe alkol sürülür.

-Korku damarı için ani bir şok ya da korku geçiren kişi ocağa götürülür, kolundaki damar şifacı ebe tarafından dua ederek ovulur.

-Bulgur püskürtmesi; Vücudunda küçük küçük çıkan sivilceye benzeyen yaralar kaşınmaya başlayınca ocağa gidilir. Ocaktaki kişi ihlas suresini okuyarak ağzına bulgur alır, tükürüp eli ile sıvazlar.

-Kırık-çıkık için kırık-çıkıkçı ebelere gidilir ve hastalıklı bölge çıtayla sarılır.

-Suya bıçak bırakma; Hasta kişinin hastalığı bilinmiyorsa, su dolu bir kabın içine Kazan civarındaki dedelerin adına niyet edilip bıçak bırakılır. Sabah hangi yöne bıçak paslanmışsa niyet edilir ve o civardaki dedeye okunmaya gidilir.

-Yılcık ocağı; Vücutta baş, kol ve bacak ağrısıyla kendini gösteren ve genellikle öğleden sonra şiddetlenen hastalığa yılcık denir. Tedavi için bu ocağa gidilir. Hasta ocağa gelince şikayetini anlatır. Ocak hastayı kibleye çevirip yere oturtur. Eüzü besmele çekip “Bu el benim elim değil, Fatma anamızın eli, evliyanın enbiyanın eli, yılcık dedemin eli” deyip, üç defa ihlas ve nas surelerini okur. Her okuyuştan sonra başından ayağına kadar elleriyle hastayı sıvazlar.

-Kulunç yakma ocağı; Hasta yere yatırılır. Üzerine havlu koyulur. Kulunç giren yerlere ısıtılmış ütü gezdirilir. Nas ve ihlas suresi okunarak” Bu el benim değil Fatma anamızın eli “denir.

-Gelincik ocağı: kızamığa benzeyen küçük yaralar özellikle küçük çocuklarda görülür. Ocağa giden hastanın yaralı bölgeleri kırmızı bir toprakla sıvanarak ihlas suresi okunur ve hastaya gelincik eti yedirilir.

-Sarılık ocağı; Hasta olan kişi ocağa gider ve hastanın alnı ve kulaklarının arkasından bıçakla hafifçe çizer ve duasını okur.

-Köstü ocağı; Köstü (köstebek) denilen ve çibana benzeyen derideki şişkinliğin iyileştirilmesi için bu ocağa gidilir. Ocak üç ihlas okuduktan sonra ekmek arasında kurutulmuş köstebek etini hastaya yedirir.

-Temre ocağı; Vücutta çıkan yaralara ocak herhangi bir metali eline alır. Üç defa ihlas okuyarak temreli bölgeye gezdirir. Dua okuduktan sonra temreye yavaşça tükürür, üç günlük soğan ve sarımsak perhizi vererek şifa diler.

-Alazlama ocağı; Alazlama, vücutta kaşınmayla başlar. Ocak bir metali ateşte kızdırıp kızaran metali üç defa ihlas okuyarak kaşınan bölgede üç defa gezdirir.

-Siğil ocağı; Ocak, siğil üzerine kuşburnu ve iğde çalılarından bir dal koparıp dikenini siğilin üzerine üç ihlas okuyarak çizer. Bu dalları güneş görmeyecek bir yerlere saklar. Dallar kuruyunca siğilin kuruyacağına inanılır.

-Bakır basması; Vücudun herhangi bir yerinde şişlik olursa, bakır bir kap ateşte hafifçe ısıtılır. Üç ihlas okunarak şiş yerin üzerine bastırılır.

-Kurşun dökme; Nazar kavramı ile gelişen inanış ve buna dayalı uygulamalar birçok toplumda görülmektedir. Bu bağlamda Semavi dinlerde de nazar kavramının kabulü, toplumlarda eski halk inançlarının farklı pratiklerle günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Nazar değen kimsenin üzerine bir örtü örtülür ve bir kabın içerisinde kurşun eritilir. Eritilen kurşun ihlas okunarak hasta kişinin başı üzerinden içinde su bulunan kaba dökülür. Kurşunun suya döküldüğünde alacağı şekil hakkında fikir yürütülür. Nazarın çıkması için de kapının önüne suyu dökülür (Begiç, 2022:170).

SONUÇ

Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, geçmişte Kahramankazan'a bağlı birçok köyde nüfusun az sayıda da olsa varlığını sürdürdüğü ve bu yerleşimlerde geleneksel yaşam pratiklerinin az da olsa devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak zaman içerisinde Kahramankazan'ın hızla büyüyerek bir metropol kimliği kazanması, kırsal alanların kentleşme sürecine dâhil olması, genç nüfusun şehir merkezlerine yönelmesi ve buna bağlı olarak yaşlı nüfusun azalması, sözlü kültür aktarımını ciddi biçimde zayıflatmıştır. Bunun yanı sıra, farklı kültürel çevrelerden gelen toplulukların bölgeye yerleşmesiyle birlikte kültürel benzerlikler değişmiş, geleneksel bilgi ve inanç sistemleri eski işlevini büyük ölçüde yitirmiştir. Bu dönüşüm süreci, Kahramankazan'da halk hekimliği uygulamalarının ve özellikle ocak geleneğinin giderek görünürliğini kaybetmesine ve birçok köyde tamamen ortadan kalkmasına yol açmıştır.

Ocak geleneğinin sürdürülebilirliği açısından temel belirleyici olan "el verme" pratiğinin kesintiye uğraması, bu kültürel yapının devamlılığını doğrudan etkilemiştir. Geleneğin taşıyıcısı olan bireylerin vefatı, bu bilginin yeni kuşaklara aktarılmasını zorlaştırmış; modern tıp uygulamalarının yaygınlaşmasıyla birlikte halkın geleneksel şifa yöntemlerine olan ihtiyacı ve yönelimi de azalmıştır. Bununla birlikte, günümüz toplumunda bilimsel tıbbın baskınlığına rağmen, bazı bireylerin hâlâ bu tür inanç ve uygulamalara başvurması, halk hekimliğinin tamamen yok olmadığını, ancak işlevsel ve sembolik anlamda dönüşerek varlığını sınırlı ölçüde sürdürdüğünü göstermektedir.

Kültürleri zenginleştiren ve birbirleri arasında fark yaratan unsurların başında gelenek, görenek ve inançlar çevresinde oluşan uygulamalar gelmektedir. Kendi gücüyle engelleyemediği olumsuzluklar için insanoğlu, doğaüstü güçlere inanmak ve ondan yardım almak için bazı objelere güç atfetmiştir. Bu adetlerin her ne kadar batıl olduğuna inanılsa da yüzyıllardan beri süre gelen halk inanışlarındandır. Günümüzde azalsa da bazı uygulamaları devam etmektedir. Araştırma yapılan yörede kurşun dökme, korku damarı, kırık-çıkık, kulunç yakma, yılcık ocağı ve köstü ocağı uygulamalarının devam etmekte olduğu gözlenmiştir. Bu işlemleri yapanlar çok yaşlı kişiler olup ömürleri el verdiği sürece devam edeceklerini söylemişlerdir.

Kahramankazan'da halk hekimliği ve ocak geleneği, modernleşme, kentleşme ve kültürel değişim süreçlerinin etkisiyle çözülme sürecine girmiştir. Söz konusu geleneğin izlerinin kayıt altına alınması, kültürel sürekliliğin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması açısından önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

1. ALPTEKİN A. B. (2011). Halk Bilimi Araştırmaları. Ankara: Akçağ Yayınları.
2. BEĞİÇ, Hacer Nurgül (2020). "Amulets From Anatolia: The Material Culture of The Evil Eye in Turkey", Folk Life, Volume 58, Issue 2, s. 97-114.
3. BEĞİÇ, Hacer Nurgül (2022) "Anadolu Nazar İnancı ve Nazarlıklar", Aydın Uğurlu ve Geleneksel Sanatlar Özel Sayısı, Mart 2022 / 170-187
4. ELİADE, Mircea. (1999). Şamanizm. (çev. İsmet Birkan). Ankara: İmge Kitabevi.
5. GÜÇLÜ, Faruk (1995), Orta Anadolu'da Batıl İnançlar, Ankara.
6. GÜZELDEREN, B., KARADAVUT, Z. (2023). Kam ve Kamın İşlevlerinin Türk-İslam Dönemi İlk Metinlerindeki Karşılıkları. Millî Folklor, 2023, Yıl 35, Cilt 18, Sayı 138. DOI: 10.58242/millifolklor.1145384.
7. KÖSE, Ali (2008). Kelam İlmi Açısından Yerli ve Yabancı Turistlerin Okülistik İnançlara Yaklaşımın Değerlendirilmesi (Uludağ Sarıalan Bölgesi Örneği). Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
8. KÖSE, Ali; AYTEN, Ali (2009). "Batıl İnanç ve Davranışlar Üzerine Psikososyolojik Bir Analiz", Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, C. 9, S. 2, s. 45-70.
9. KILIÇ, Abdullah (2001), "Isparta Yöresi Halk İnançları", Uluslararası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri, Evrak Yayınları, Ankara.
10. TURAN, Mustafa; "Tarihi Kaynaklar Işığında Nevruz'un Mensei Meselesi", Millî Folklor Dergisi, Sayı: 37, Ankara, 1998
11. UYGUR, Hatice Kübra (2013). "İslam, Hristiyanlık ve Yezidilik Perspektifinde Büyüsel Pratikler: Midyat Örneği". Bilim ve Kültür Uluslararası Kültür Araştırmaları Dergisi, S. 01, s. 156-166
12. YARDIMCI, Mehmet (1993), Halk Bilimi ve Edebiyat Yazıları, Malatya: Açıköz Yayınları.
13. SANAL KAYNAKLAR; Türk Dil Kurumu. (t.y.). Güncel Türkçe Sözlük. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr> Erişim tarihi: 01 Nisan 2026